

GENÇ ALMAN-TÜRKLER VE İNTERNET PORTALLARI: KİMLİK, GÜÇLENDİRME VE KATILIM İÇİN BİR KAYNAK*

THE YOUNGSTER GERMAN-TURKS AND WEB PORTALS: A RESOURCE FOR IDENTITY, EMPOWERMENT AND PARTICIPATION

Doç. Dr. Sema BUZ

Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal Hizmet Bölümü
semabuz@hacettepe.edu.tr

Dr. Martin SCHÖNBERG

Berlin Teknik Üniversitesi Teknoloji ve Toplum
Merkezi (Technische Universität Berlin - Zentrum
Technik und Gesellschaft)
schoenberg@hotmail.de

Öz

Bu araştırma Genç Alman-Türklerin kimlik oluşumu, güçlendirme ve katılım açısından internet portallarından nasıl yararlandıklarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Üç web portalında (vaybee, bizimalem, turkdunya) çalışma yürütülmüştür. Üç portal Avrupalı Türklerin ve Alman-Türklerin yoğun olarak kullandığı portallardır. Web tabanlı görüşmeler sonucunda portal kullanıcılarının kimlik gelişimi için bu portalların önemli işlev gördüğü ortaya çıkmıştır. Katılım ve güçlendirme konusunda ise daha düşük bir işlevsellik söz konusudur. Portal kullanıcıları için ilişki ve arkadaş sevgili bulmak önde gelen kullanım amacı olarak ortaya çıkmıştır. Forumlarda Almanya'dan daha çok Türkiye üzerine tartışmaların olması, Türkiye siyasetine ilginin yüksekliği dikkat çekmektedir. Bu çerçevede Genç-Alman Türkler Türkiye için dikkate alınması gereken önemli bir grup olarak ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Genç Alman-Türkler, kimlik-aidiyet, güçlendirme, katılım, internet portalları

Abstract

This study aimed to show how the youngster German-Turks present their identity, empowerment and participation via the different internet portals. This study was implemented on three web portals (vaybee, bizimalem, turkdunya). These three web portals are mostly used by European Turks and German-Turks. According to web-based interviews, it is obvious that, for portal users, these portals have important functions for identity development. There is a lower functioning about participation and empowerment aspects. To find a friend and a new relationship from these platforms is a primary aim to portal users. It is pointed out that there are more discussions about Turkey's political agenda with respect to Germany. Hence, young German-Turks are essential group for Turkey to call attention.

Key Words: Young German-Turks, identity, empowerment, participation, internet portals

* Bu çalışma web tabanlı görüşmelere dayanan, TÜBİTAK ve Federal Almanya Eğitim ve Araştırma Bakanlığı (BMBF-IB) arasındaki İşbirliği Programı çerçevesinde desteklenen bir proje olarak (Proje Kodu: 108K167) yürütülmüştür. Türk tarafının giderleri TÜBİTAK, Alman tarafının giderleri BMBF tarafından karşılanmış, iki kurum bu projeyi desteklemiştir. Bu araştırma makalesi projenin kısaltılmış halidir.

GİRİŞ

1960'lardan itibaren Almanya başta olmak üzere pek çok Avrupa ülkesine konuk işçi olarak giden Türkiye kökenli insanların oradaki yaşamlarının yaklaşık 50 yılını doldurması uyum, bütünleşme, üçüncü ve dördüncü kuşakların varlığı gibi pek çok konunun tartışılmasını gündeme getirmektedir. Bu göç 1960larda başlamıştır. Alman toplumu, Almanya'ya çalışmak için gelen bu insanları konuk işçi (Gastarbeiter) olarak görmüşlerdir. Bugün küreselleşmenin etkisi ve buna bağlı olarak sosyal anlayışın gelişmesiyle yabancı vatandaşlar (Ausländische Mitbürger) olarak sınıflandırılmaktadırlar (<http://www.forumacil.com/cumhuriyet-forumu/38886-almanya-turkleri.html>).

1960'larda iş gücüne ihtiyaç duyan Almanya, daha önce İtalya, İspanya, Portekiz ve Yunanistan gibi ülkelere kapılarını açmış ve sonunda Türkiye'deki insanlara da göç imkânı tanımıştır. Esas olarak bu göçmenlerin Almanya'daki maddi durumları Türkiye'dekilere göre daha iyi bir konumdaydı. Amaçları çalışıp, para biriktirerek Türkiye'ye kısa bir süre içinde geri dönmek olan bu grubun çok az bir kısmı Türkiye'ye geri dönmüştür. Büyük bir çoğunluğu ailelerini Türkiye'den getirterek Almanya'da yaşamaya devam etmiştir. Ancak Almanya 1973'te göçmenlere kapılarını kapatmıştır. Buna rağmen Türkler yasa dışı yollardan sığınma amacıyla ülkeye giriş yapmaya devam etmişlerdir. 1980'de Türkiye'ye geri dönmeleri amacıyla yapılan mali yardımlar da bir sonuç getirmemiş, göç sürmüştür. Almanya'daki göç sorununun en büyük sebebi olarak, Almanya'nın ABD ve Avustralya'nın aksine kendisini bir "göç ülkesi" olarak görmemesi ve de uyum için gerekli önlemleri başından almaması gösterilmektedir (http://tr.wikipedia.org/wiki/Almanya_Turkleri).

Kategori farkına bakılmaksızın, Avrupa genelinde ve Almanya'da önemli bir Türkiye kökenli nüfusun varlığı söz konusu olmuştur. Bu nedenle Almanya gündeminde göç ve uyum tartışılabilen önemli konulardan biri olmaya devam etmektedir. Birinci kuşak en çok uyum sorunu yaşayan kuşak olarak adlandırılırken üçüncü ve dördüncü kuşaktan insanlar uyum açısından Almanya'da doğmaları nedeniyle en az uyum sorunu yaşayan kuşak olarak görülmektedir. Ancak 50. yılına yaklaşan Türkiyeli göçü Almanya'da kimlik, uyum, asimilasyon ve bütünleşme konularının gündemde kalmasını sağlamaktadır.

21. yüzyılın başında AB'nin genişlemesi ile birlikte Avrupa genelinde yabancı sayısı 17 milyonu aştı. Bunların içinde Türklerin sayısı 3,5 milyona ulaştı. Türklerin en çok yaşamakta oldukları Almanya'nın nüfusu 2000 yılında 82,2 milyonu buldu. Bunlardan 7,3 milyonu, yani % 9'u yabancı, onların yarısı ise Türk'tür. Son çıkan Yabancılar Yasası'nın

getirmiş olduğu kolaylıklar nedeniyle Alman uyrukluğuna geçiş hızlanmış olup, halen Almanya’da yaşayan Türklere 424.000’i Alman vatandaşıdır. Daha önce Türkiye’ye dönmek istediklerini belirtenlerin %60’ı daha sonra yaşlılıklarını Almanya’da sürdürme kararlılığında olduğunu belirtmiştir (Abadan-Unat, 2006:196).

Bu araştırma da bu tartışmalar çerçevesinde genç Alman-Türklerin kimlik oluşumu ve aidiyet gelişimi konularına odaklanmaktadır. Kimlik gelişimi bilindiği gibi çok katmanlı bir konu olup, farklı bileşenler içermektedir. Melez kimlik, tireli kimlik, çoklu kimlik gibi pek çok tanımlama söz konusudur. Kimliğin gelişim ve oluşturulma sürecinde pek çok diğer kaynağın yanısıra gelişen teknoloji sayesinde internet portallarının da işlevleri söz konusu olmaktadır. Çünkü internet portallarının erişim kolaylığı, kişilere kendini gizleme imkanı sunması gibi pek çok avantajı bulunmaktadır. Bu çalışmada internet portallarının bu süreçte nasıl bir işlev gördüğü, kimliğin yanısıra katılım ve güçlendirme için bir kaynak olup olmadığı araştırılmıştır.

GENEL BİLGİLER

Bu araştırma göç, kimlik, ulus aşırılık, küreselleşme, yeni kitle iletişim araçları ve e-katılım gibi farklı teorilerden yararlanılarak geliştirilmiştir. Kendisi göç deneyimi yaşamamış olsa dahi, ailesinde göç deneyimi olan genç insanların kimlikle ilgili özel bir problem yaşamaları söz konusudur. Kendi kimliklerini bulabilmek için iki kültüre (Türkiye ve Almanya) referansla kompleks bir bütünleşme geliştirirler (Pries 1998: 79). Küreselleşen dünyadaki hareketlilik ve bilgi olanakları, kendi alanlarına uygun ulus aşırı ve melez kimlikler inşa etme şansı sunar (Nederveen 1998: 97; Çağlar 2001: 343).

Küreselleşmenin en önemli sonuçlarından biri yeni kimliklerin, bölünmüş kişiliklerin ortaya çıkmasıdır. Küresel ve yerel arasındaki farkta kültürel unsur en önemli rolü oynamaktadır. Göçmenler için bunun anlamı diasporada ikili bir kimlik taşıma zorunluluğudur. Bir yandan ikinci ve üçüncü kuşaktan insanlar, birinci kuşağın anayurda karşı büyük bir sadakatle besledikleri duyguları bir çeşit “hayali cennete” çevirmekte, öte yandan aynı genç insanlar içinde buldukları çoğunluk toplumuna karşı haklarını, eleştirisi ve taleplerini ortaya koymak istemektedir. Bu da “ikili diasporik biçimlenme” gibi bir durum ortaya çıkarmaktadır (Abadan-Unat, 2006:11).

Gençler açısından kimlik oluşumunu etkileyen temelde üç faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerden birisi özellikle endüstri ve nüfusun yoğun olduğu bölgelerde yaşayan çocukların birçoğunun etnik toplum ya da getto dediğimiz yerlerde yetişmesidir. Diğer önemli bir faktör

göçmen kökenli kişilerin kendi ülkelerinden ve kendi kültürlerinden biriyle evlenme eğilimini devam ettirmesidir. 2007 yılında onaylanan yeni Alman Göç Yasası özellikle Türkiye’den evlilikleri engelleme ve böylece entegrasyonu sağlama iddiasıyla çok eleştirilmiştir (Buz, 2007). Üçüncü önemli faktör ise aile geçmişinde göçmenliğin yer aldığı Almanya’daki ailelerin ikinci ve üçüncü kuşaklarının dahi anadillerindeki yayınları tercih etmesidir (Boos-Nünning, 2007: 206-208). Almanya’da Türk topluluğu içinde yetişme, kendi kültüründen biriyle evlenmeyi isteme ve kendi anadilini kullanma gençlerin kimlik gelişimi ve aidiyet hissetmesi açısından Türkiye’nin referans alındığını göstermektedir.

Bu sürece ilişkin ikinci ve üçüncü kuşaktan genç Alman-Türklerin farklı konularda tartışmalar yürüttüğü popüler etnoportallar üzerine yapılmış çalışmalar görmek mümkündür (Hugger 2004: 208).

Bu kitle iletişim araçları azınlık grubunun kendileriyle ilgili algılayışlarını (self-aspect) yansıtır (Hugger 2006: 183). Bu yolla birbirlerini de güçlendirirler ve özgüven (self-confidence) geliştirirler (Döring 2001: 165). Bundan dolayı e-katılım söylemi internet platformlarının vatandaşların katılımı için kullanımını da gündeme getirmektedir (Westermeyer 2006; Coenen 2005: 1). İnternet siteleri (internet forum, chats) farklı hedef gruplara yönelmiştir. Bu platformlar sosyal olarak kabul edilip edilmemesine bakmaksızın herkese kendini ifade etme olanağı sunmaktadır. Anonimlik sağlar ve böylece insanlar bu araçları rumuz kullanarak korkmaksızın tamamen özgür bir şekilde kullanırlar.

Hugger ulusal-etno-kültürel çoklu kimlik geliştirmede iki boyuttan bahsetmektedir:

1. Aslına arama (self-ascertainment) “riskli-tehlikeli (precarious)” aidiyet

Hugger’e göre, bu forumları kullanan gençler ulusal-etno-kültürel melez geçmişine karşı, forumlarda ortak ve biyografik köklerini araştırırlar (Hugger 2009: 251). İnternet forumlarındaki bu genç insanlar “sosyal-uzamsal bir biçimlendirme davranışı olarak” aidiyetlerini biçimlendirmeye çalışmaktadırlar (Hugger 2009: 252-254).

2. Kabul arayışı (the search for acceptance)

Bu forumlar, genç insanlara diğerleri tarafından onaylanmak için “tek Türk ya da Alman kimliğinin ötesinde, sosyal-uzamsal bir çerçeve sunmaktadır” (Hugger 2009: 254).

Toplumdaki diğerleri sosyal kökleşme (social rootedness) açısından önemlidir. Köklerini arama ve kabul görmede sosyal değişim önemlidir. Kabul arayışı, genç insanlar

sorularına yanıt bulursa diğerlerinin de onun karakterini nasıl değerlendireceğini belirler (Hugger 2009: 264).

Online-topluma güven duyma kabul süreci için çok önemlidir (Hugger 2009: 264).

Castells (2002) kimlik gelişiminde yeni, ulusötesi ya da diasporik politik tanınmanın “direnme kimlikleri inşasının” gelişimiyle birlikte gittiğini göstermektedir (Akt: Hugger 2009: 54).

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada öncelikle kendi melez kimliklerini inşa etmede genç Alman-Türklerin internet portallarını kullanımlarına odaklanılmıştır. İkinci önemli amaç genç Alman-Türklerin bu forumları bir güçlendirme süreci olarak nasıl kullandıklarıdır. Üçüncü önemli amaç ise bir bu platformların politika olanağı açısından katılım süreçleri boyutunda sunabileceği olanakların neler olduğunu belirlemektir.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri (veri toplama ve analiz teknikleri) kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, “belirli durumların, sistemlerin, süreçlerin, ilişkilerin ya da insanların doğasını ortaya çıkarır; belirli bir olgunun doğasına ilişkin içgörü kazandırır; belirli uygulamaların etkililiğini değerlendirmeye olanak sağlar” (Leedy ve Ormrod, 2001:148-149; Lamnek 1995). Bu araştırma genelleme, karşılaştırma, ölçüm yapmak yerine, keşfetmeyi, anlamayı, açıklamayı ve “araştırılan konu ile ilgili okuyucuya betimsel ve gerçekçi bir resim sunma”yı (Şimşek ve Yıldırım, 2006:48) amaçlamaktadır. Bu yöntem insanları bakış açıları ve karşılıklı sosyal interaksyonları ile anlama konusunda araştırmacıya olanaklar sunar (Blumer 1973: 81). Genç Alman-Türklerin kimlik oluşumunu kavramak öncelikli amacı olan bu araştırmada da çoklu bileşeni olan bu süreci kavramada nitel yöntemin daha işlevsel olacağı düşünüldüğünden tercih edilmiştir.

Öncelikle aşağıdaki üç internet platformundaki tartışmaların içerik analizine tabi tutulması ve ardından portal kullanıcıları ile portallara üye olunarak kimlik, güçlendirme ve katılım konularında yarı yapılandırılmış görüşme formunun uygulanması ve analizini içeren bir süreç izlenmiştir.

"Turkdunya"

<http://www.turkdunya.de> <<http://www.turkdunya.de/>> ,

"Vaybee"

<http://www.vaybee.de> <<http://www.vaybee.de/>>

"Bizimalem"

www.bizimalem.com <<http://www.bizimalem.com/>>.

Sözü edilen üç web portalı ile ilgili genel bilgiler aşağıda yer almaktadır.

1. www.bizimalem.com

European Turkish People Network olarak geçmektedir. Site singles, shop, webcam, gruplar, forum, blog, sütun, oyunlar, haberler, e-kart, anket, arama ve VIP gibi kategorilere sahiptir. Bu portala farklı ülkelerde yaşayan kişiler üyedir. Bu ülkeler büyük bir çeşitlilik göstermektedir.

Site Türkçe, Almanca ve İngilizce olmak üzere üç dilde yayın yapmaktadır. Sitedeki gruplar ve konuları büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Forumda ise politika ve aşk ve flört en çok tartışılan konulardır, buna ek olarak, spor, müzik ve üyeler arası konular başlığı altında farklı konular tartışılmaktadır.

2. www.turkdunya.de/

Türkçe ve Almanca dil seçenekleri bulunan portal "Türk Portalı" olarak kendisini tanıtmaktadır. Chat, forum, pano ve ilanlar ana linkler olarak "community" başlığı altında yer almaktadır. Forum konuları ise aktüel, aşk ve flört, çifte vatandaşlık ve Alman vatandaşlığı, eğitim, ekonomi, film ve sinema, geyik, hukuk, internet, kültür & sanat, meslek/kariyer, müzik, oto & motor, politika, sağlık, spor, tatil ve turizm, Türk mutfağı, yaşam, öneri ve eleştiri olarak yer almaktadır.

3. www.vaybee.de/

Türkçe ve Almanca dil seçenekleri bulunan portal kullanıcılarına yaşadığı bölgeden arkadaşlar bulabilme, hemşerilerini bulabilme, okul, üniversite ya da askerlik arkadaşlarını bulabilme, her zaman her yerde dostlarıyla ilişki halinde olabilme, öğrenci yada mezun arkadaşlarıyla bir ağ oluşturabilme, sevdiklerinin doğum günlerini hatırlatma, kimin kimi hangi arkadaş üzerinden tanıdığını öğrenebilme, eğlence, boş zaman veya ticaret partneri bulabilme olanakları sunmayı vaat etmektedir.

Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın katılımcıları üç web portalına (<http://www.turkdunya.de>, <http://www.vaybee.de> ve <http://www.bizimalem.com/>) üye olan ve 16'sı erkek, 8'i kadın 24 kişidir. Katılımcılar yarı Almanca yarı Türkçe bir dil kullanmaktadırlar ve Almanya'da yaşamaktadırlar. Katılımcıların kuramsal çerçevede bahsedildiği üzere aslını arama ve kabul arayışı (Hugger 2009: 252-254) bu platformları kullanmasının başta gelen amacını oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet örüntüleri bakımından ise erkek katılımcıların (16 erkek) daha çok sevgili ve ilişki bulmak, kadın katılımcıların arkadaş bulmak, boş zaman değerlendirme ve fikir tartışması yapmak amacıyla bu platformlarda bulunmaları en büyük farkı oluşturmaktadır. Nitekim Türk tarafındaki kadın araştırmacının görüşme yapmak üzere bu portallara gerçek ismiyle üye olması ve araştırmayı açıklamasına, bu platformda bilimsel bir amaçla bulunduğunu söylemesine karşın erkek portal kullanıcılarından sayısız arkadaşlık teklifi almıştır. Bu amaçların yanısıra politik konularda fikir alışverişinde bulunmak amacıyla az sayıda da olsa katılımcı bulunmaktadır.

Katılımcılar ortalama günde 2-5 saat online olmaktadır. İnternet portallarında en çok beğenilen yer eğlence bölümü, boş zaman geçirme, oyunlar, blog, haber bölümü, yeni üyelerle tanışmak olarak belirtilmektedir.

Katılımcılardan sadece 4'ü Türkiye'de doğmuştur. Katılımcıların çoğu Almanya doğumludur. Eğitim ve meslek durumları incelendiğinde Hauptschule (2 kişi), üniversite mezunu (2 kişi), Yüksekokul (5 kişi), Lise(1 kişi) İşçi (9 kişi), Üniversite öğrencisi (4 kişi), Bankacı (1 kişi), Serbest meslek (2 kişi), Fachhochschule (1 kişi) olarak ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların heterojen bir kitle olduğu görülmektedir. Ancak ağırlıklı olarak eğitim anlamında yüksekokul ve meslek olarak da işçi olan bir katılımcı profili ortaya çıkmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Avrupa'da yaşayan Türkiye kökenli göçmen gençlerin kimlik oluşumunu anlamak ve kimliklerinin bileşenlerinin neler olduğunu kavramak büyük önem taşımaktadır.

1. Kimlik oluşumunda ve sürdürülmesinde etkili olan “kamusal alan”a ait faktörler (politika, milliyetçilik, kadın-erkek eşitliği, siyasal katılım): Portallardaki mevcut tartışmaların kimlik oluşumu ve sürdürülmesine katkısı olduğu, bu portalları kullananlar açısından güçlendirme ve katılım açısından önemli bir olanak sunduğu görülmüştür. Portal kullanıcıları deneyim ve fikir paylaşımı yoluyla aidiyet duygularını pekiştirmekte, birbirlerini belli konularda destekleyerek güçlendirmekte ve daha çok Türkiye

eksenli olmak üzere politik ve sosyal yaşam konusundaki görüşleriyle katılımlarını sürdürmektedir.

Politika başlığı altında “politikadan hiç anlamam” adlı tartışmada politikadan anlamamakla birlikte hümanist bir yaklaşım ile ayrımcılık yapılmaması üzerinden konuşulduğu görülmektedir. Bu tartışma esasında politik bir tartışmadır ancak katılımcılar bunun farkında değildir.

Diğer bir önemli tartışma gündemi ise Almanya’nın Türklere yönelik “uyum politikası”nın esasında Türk kimliğini yok etmeye yarayan, asimilasyona dayanan, ayrımcı ve tek tip yaratmaya yönelik bir politika olduğu eleştirisi ve bunun büyük destek bulmasıdır. Türk asıllı Alman kimliğinin bu anlamda Türklerin asimilasyonuna dayanan tanımı kabul görmemektedir (http://www.bizimalem_com-europeanturkishpeople_network.htm). Ancak bu konunun tartışılmasında yine Türkiye üzerinden Kürtler örneği verilerek, Almanya’daki politikanın Türkiye ile birlikte tartışılması devam etmektedir.

Nitekim politika başlığı altında Türk kimliğinin de tartışıldığı ve olumsuz özelliklerin eleştirildiği görülmektedir. Örneğin “Türküm, doğuruyum, çalışkanım, yesem, içsem, yatsam” başlığı altında (<http://www.bizimalem.com/app/forum2/>) Türk kimliğinin oluşumunda yanlış sosyalleşme, model alma kavramlarının etkisi tartışılmıştır.

2. Kimlik oluşumu ve gelişimi sürecinde etkili olan ve kişilerin yaşam deneyimlerini etkileyen “özel alan”a ait duygu dünyasındaki algılar ve değişimler (aşk, flört, evlilik, namus kavramları): Katılımcıların fikirlerini başkalarıyla paylaşımlarının, Hugger’in (2009: 259) çalışmasında olduğu gibi diğerleri tarafından kabul görme ve aidiyet kurmalarını kolaylaştırdığı görülmüştür. Yine aynı çalışmada online dünyada homojen bir grubun bir parçası olmak için kabul görme boyutunda daha iyi kişisel özellikler geliştirme arayışına dikkat çekilmiştir. Bu araştırmanın temel aldığı portallarda da bu türden bir kabul görme çabası dikkat çekmiştir ve bu durum portal kullanıcısı olan gençlerin gelişimsel gereksinimleriyle tutarlı görünmektedir.

Aşk, flört konu başlığındaki forumda “domuz eti yediğini bildiğiniz ve çok aşık olduğunuz sevgilinizi dudağınızdan öper misiniz?” gibi bir konu tartışılmaktadır (<http://www.turkdunya.de/forum/>). Bu tartışmada kadınların daha liberal oldukları ve öpmeyi uygun buldukları, erkeklerin ise daha katı yaklaştığı görülmektedir, cinsiyetler bakımından özel alanla ilişkili tutumlarda fark olduğu söylenebilir.

İdeal kadın ve erkek tanımlamaları, sizi seven kişi mi sevdiğiniz mi gibi tartışmalar talebin fazla olduğu konular olarak göze çarpmaktadır. İdeal kadın tanımlanmasında Müslüman, inançlı olmak gibi ölçütlerin erkekler tarafından daha çok ifade edildiği, kadınların ise daha çok duygusal yaklaştıkları görülmektedir.

Aşk ve flört konusunda forumdaki tartışmalardan aslında bu forumun da katılımcılar açısından bir flört platformu olarak kullanıldığı görülmektedir. Katılımcılar bu portallar yoluyla da online dünyada flört etmektedirler, platformların flört için de bir alan yarattığı görülmektedir.

Bu portalların göçmen kökenli Genç Alman-Türkler için “yeni bir politik katılım” ya da “politik bütünleşme” (Hunger ve Kissau 2009: 26) işlevi görüp görmediği konusundaki analiz için portal kullanıcılarıyla portallara üye olma yoluyla görüşmeler yapılmış, portalların kimlik, güçlendirme ve katılım için nasıl bir olanak sunduğu kendileriyle tartışılmıştır.

1. Kimlikle İlgili Bulgular

Kendini Türk olarak tanımlama (20 kişi) Alman olarak tanımlamaya göre (3 kişi) fazla orandadır. Türk-Alman olarak tanımlama ise yaygın bir durum değildir (1 kişi). Kendilerini tanımlamada neyi referans aldıklarına bakıldığında dine dayalı tanımlamanın (Müslümanım) önde geldiği görülmektedir (13 kişi). Bunu Türküm diyenler (8 kişi) ve siyasi görüşüm (Solcuyum, Sağcıyım, Milliyetçiyim vb.) diyenler (2 kişi) takip etmektedir. (04.12.2009)

Türk olarak tanımlayanlar içinde bunu vurgulayan bir yaklaşım olduğu aşağıdaki alıntıdan anlaşılabilir:

“türküm!türküm! hep türk kalacağım! almanyadan ve almanlardan nefret ediyorum! onlarda bizden ediyor ama ellerinden birsey gelmiyor!” (erkek).

Bu alıntı esasında Türklerin kimlik oluşturma sürecinde Almanları referans alarak, kimlik oluşturma sürecinin aktörlerinin karşılıklı etkileşim içinde olduğunu göstermesi açısından önemli bulunmuştur.

Bir katılımcı ise

“Kendimi ne Türk, ne Alman ne de Alman-Türk olarak tanımlarım. İnsan olarak tanımlamak yeterlidir” yanıtını vermiştir (03.01.2010). Bu alıntı kimlik tanımlamasında referans noktası bakımından insan olmayı yeterli bulan, diğer noktaları dikkate almayan, evrensel bir üst bakışı ifade etmektedir.

Özellikle erkek kullanıcılar arasında kimlik konusunda daha katı bir tutum benimsenmesi yaygındır. Aşağıdaki alıntı, bunun için iyi bir örnektir:

“Emin olunuz ki, halinden çok memnun, özü hala Türk, dini vecibelerini yerine getiren, örf ve adetlerini unutmayan, ve artık yaşadığı ülke ve ortamı kendi kanaatiyle yaşam merkezi seçmiş, ve oraya -kendini satmadan-ayak uydurmuş ve kendisini kabullenmiş gören Türk insanları cogunluktadır” (erkek).

Kendini diğerlerinden farklı hissetmek konusunda Almanya’daki Türk kimliğinin son dönemde imaj açısından olumlu bir değişim görünümü almasına karşın olumsuzluklar da ağır basıyor yanıtı yoğun olarak verilmiştir (18 kişi). Akademik eğitime değer verilse bile, bu eğitimden geçmenin zorluklarına finansal zorluklar ve sosyal olanakların azalması eklenince Türk kimliğine sahip biri olarak kendini diğerlerinden farklı hissetmek söz konusu olmaktadır (20 kişi). Bu “farklı hissetmek” ayrımcılık ve öteki olmak anlamında bir farklılığa işaret etmektedir. Bu durumu erkek bir katılımcı *“alman pasaportu almak alman olmak manasına gelmio..”* şeklinde ifade etmektedir.

Her iki ülkede de “kendini öteki gibi hissetmek” söz konusu. *“Kültürel yapım farklı olduğu için ikisinde de yabancıyım”* yanıtı oldukça sık verilen bir yanıtıdır (22 kişi). Bu durum katılımcılardan birinin ifadesiyle *“arafta olmak”* gibi bir şey. Yani Türkiye’de “Almanca, kültürsüz, bilgisiz, görgüsüz” olarak adlandırılma, Almanya’da ise “uyum gösteremeyen, fanatik, kuralları ihlal eden ve sistemi sömüren” kişiler olarak görülme halidir. Bu da gençler açısından da iki ülke açısından aidiyet boyutunda “arada kalma” halinin devam ettiğini göstermektedir. Esasında katılımcı gençlerin çoğunun (20 kişi) doğum yeri Almanya olmakla birlikte her iki ülkede de ilk ve ikinci kuşaklara atfedilen olumsuz algıların bu gençler için de dolaşımında olduğunu göstermesi bakımından önemli bulunmuştur. Gençler bu “klişelerden” kurtulamamışlardır.

Bu durumu erkek bir katılımcı *“sizler bizden çok şanslısınız ki ,kendi ülkenizde dogup büyümüşsünüz! size imreniyorum hatta kiskaniyorum desem yalan olmaz!”* olarak ifade etmektedir. Bu durum, kimlik oluşumu ve aidiyetin gelişmesinin maddi koşullarına işaret etmesi bakımından önemlidir. “Kendi ülkesinde doğmak ve büyümek” büyük bir şans olarak görülmekte, bu şans yakalamamanın kimlik oluşumu açısından dezavantajlı bir durum olarak algılandığı görülmektedir. Bunu erkek bir katılımcı *“biz secmedik burda dogup büyümeyi!”* sözleriyle ifade etmektedir.

Uyruğumdan dolayı öyle çok “yabancı” olarak görüldüm ki, sayısız örnek verebilirim yanıtı çok verilmiştir (21 kişi). Bu durumu erkek bir katılımcı “*biz gariban gurbetci cocuklariyiz,, hep ülkemize uzakdan,hasretle bakanlardaniz! ve icimzde hep buruk bir aci vardır neden? neden? biz diye!*” olarak ifade etmektedir.

Bu “yabancı görülme hali” eğitim, sosyal ilişkiler, istihdam gibi pek çok alanda gerçekleşmektedir. En çok verilen örnek eğitime dairdir. Bir katılımcı bunu “*öğretmenimiz bize adeta zeka problemimiz varmış gibi davranırdı*” (erkek) şeklinde ifade etmektedir. “*Eğitimden dışlandığımız için bulduğumuz işler de daha çok hizmet sektöründe oluyor*” denmektedir (18 kişi). “*Yabancılık, sınırlarının başkaları tarafından belirlenmesidir*” denerek (17 kişi) esasında Almanların Türklerin kendilerini yabancı hissetmesine katkı yaptığı vurgulanmaktadır.

Kimlik oluşumuyla ilgili diğer önemli bir faktör erkek bir katılımcının belirttiği “*kendi kimliğini unutmuş, Almanlaşmış gençlerin varlığının*” yarattığı rahatsızlıktır. Bu durumu erkek bir katılımcı şöyle ifade etmektedir:

“*AMA biliyorumki, almanlaşmış kendi kimliğini unutmuş,kendi milletini hor gören,TÜRK gençleri çok! benim gibi düşünenler az! ve buyüzdende onlardan nefret ediyorum!*”

Kimlik gelişimindeki engellenmeler bu alıntıda suçlanan taraflardan birinin de Alman kimliği geliştirmiş gençlere yönelmesine yol açmaktadır. Ancak bu görüşe karşı çıkışlar da söz konusu olmuştur. Erkek bir katılımcı, önceki alıntıyla ilgili olarak itirazda bulunmuştur: “*Bu doğru değil, uyum sağlayan, almanlaşmış dedigin kisiler daha az. Cogu kendi aralarında, almancayi bile doğru düst bilmiyorlar. Nede ufuklari geniş düşünüyorlar, buda aileden dolayı ve ortamdan*”. Bu alıntı kimlik oluşumunun çok yönlü oluşunu, aileden, Türkiye’den, Almanya’dan, çevreden bağımsız değerlendirilemeyeceğini göstermesi bakımından önemli bir bulgu olarak ortaya çıkmaktadır.

Almanya’da yaşayanlar hakkında Türkiye’de “halen köylüler” diye konuşulduğu ve tanımlandığı belirtilmektedir (7 kişi). Almanya’da ise “*Türkiye kökenliler hakkında bir gündem maddesi oluşturmak her Almanın bira ve gürültü dolu ortamında vazifesi haline gelmiş bir durum olarak yaşıyor görüşü*” ağırlıklı olarak (17 kişi) ortaya çıkmıştır.

“*Bu web portallarını kullanan insanların hepsinin ortak noktasını Türkiye kökenli olmaları oluşturmaktadır*” portal kullanıcılarının ortak görüşüdür (24 kişi). Portalların öncelikli kullanım amacı ilişki ve arkadaşlık kurmak olarak ortaya çıkmış olsa dahi, birlikteliklerini kültürel, ekonomik vs. gelişimlerini ilgilendiren konularda diğer insanlardan

bilgi almak ve fikir alışverişinde bulunmak olarak görme yaygın bir eğilimdir. Öyleki Almanya’da oturum almak, sigorta konuları gibi konuların yanısıra Türkiye için ise çalışma olanakları, ileride Türkiye’de yaşamak gibi konularda diğer katılımcılardan fikir ve görüş alışverişinde bulunmaktadır. “Kendilerini bir nevi desarj etmek de” diğer bir kullanım nedeni olarak (14 kişi) belirtilmiştir.

Ulusal bir kimlikle kendini ilk planda tanıtmamanın ve tanımlamanın insanın kişisel, bireysel kimliğinin zayıf olmasıyla alakalı olduğunu düşünenler bulunmaktadır (7 kişi). Böyle düşünenler için ilk tanışmada uyruk ve hatta etnisitesini sormanın antipati oluşturan bir davranış olduğunu düşünme ortak bir görüştür.

Çoklu kimlik oluşturmak çok kolay ve tek boyutlu bir durum olarak görülmemektedir (20 kişi). Bu duygusal yoğunluktaki zamanlarda da oluşabilir: “bu kültürlerarası cinsel temastan tutun kültürlerarası agresif tartışmalarda olabilir”. Bunun bir süreç olduğu ve zorluğu katılımcılar tarafından dile getirilmektedir. Katılımcılar kendilerini çoklu kimlikten daha fazla tek kimlikle tanımlama eğiliminde olup daha önce de ifade edildiği gibi ait olunan kimlik sıralamasında kendini “Türk” olarak tanımlama yaygın bir eğilimdir (20 kişi). Dolayısıyla çoklu kimlik (Türk-Alman) oluşturduğunu belirten bir kişinin olması çoklu kimliğin oluşumu açısından bir başarısızlığa dikkat çekmektedir.

Kadın ve erkeklerin kimlik gelişiminde izlediği yollar farklılıklar göstermektedir. Kadınların tercih ettikleri dergileri erkekler okumamaktadır. “Kadınların farklı kültürlerle kaynaşması erkeklere nazaran daha kolay olabiliyor” görüşü hem kadın hem de erkek kullanıcılar tarafından ifade edilmektedir (16 erkek, 8 kadın). Kadınlar farklı kültürden biriyle daha açık iletişim kurabilirken, erkekler bu konuda daha çekingen davranabilmektedir. Bu çekingenliğin “muhafazakar olmak ya da kendi kültürünü korumak” amaçlı olduğunu düşünenler büyük orandadır (21 kişi).

Türkiye’de yaşamayı daha güzel olarak görme de kimlik ve aidiyet gelişimi açısından fikir verebilecek önemli bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır (19 kişi). Türkiye katılımcılar için “rahat yaşanan (4 kadın), insanların parasız dahi olsalar mutlu oldukları (7 erkek) beklentilerin az olduğu (3 erkek, 3 kadın) az çalışmakla çok kazanılan bir yer (4 erkek, 2 kadın)” olarak görülmektedir. Katılımcıların zihninde Türkiye’deki insanların daha az dil bildiği, daha çok dil bilen kendilerinin daha avantajlı olduğu bir iş piyasası kurgusu bulunmaktadır (7 erkek, 3 kadın).

Rittersberger Tılıç ve Güllüpnar'ın (2009) Almanya'da üçüncü kuşak gençlerin kimlik gelişimiyle ilgili araştırması üçüncü kuşak gençlerin içinde yaşadıkları ailenin kültürel ve tarihsel kökenleri, ailelerinin sosyal çevresi, yakın akrabalar vb. nin Alman okullarında gerçekleşen sosyalleşme süreci kadar etkili olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada da katılımcıların eğitim durumu, cinsiyeti, çevresi, kişisel özellikleri gibi faktörlerin kimlik oluşum sürecini farklı yapılandırdığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle kimlik oluşum süreçlerini çok yönlü ele almak büyük önem taşımaktadır.

Almanya'da doğup büyüyen gençlerin esasında ne Almanlık ne de Türklük kimliğini oluşturan özellikleri de tam olarak yansıtmaktan uzak oldukları söylenebilir. Alman-Türk kimliği ise gençlerin rağbet etmediği ya da geliştiremediği bir kimlik olarak durmaktadır.

Güçlendirme İle İlgili Bulgular

“Bu portal sayesinde Almanya'daki kültürel ve sosyal ortama dahil oldum (11 kişi), Alman arkadaşlar edindim (7 kişi), Almanya'daki gündemden haberdar oldum (3 kişi) ve Almanya'daki haklarımdan haberdar oldum (3 kişi) yanıtları verilmiştir. Dört yanıt incelendiğinde bu portalların, kullanıcıları açısından bir güçlendirme işlevi gördüğü ortaya çıkmaktadır. Gündemden ve haklarından haberdar olan, Alman arkadaş edinen ve ortama dahil olan kişilerin güçlenmesi söz konusudur.

İletişim araçları melez kimliklerin oluşmasında özgürleşme açısından kitlelere yönelik bir imkan iken, bunun yeterince hayata geçmediğini düşünme yaygın bir görüştür (17 kişi). Burada da sansürün ve tabunun hassasiyeti neden olarak görülmektedir (14 kişi). “Almanya'da liberal ekonomiye karşın tutucu bir kültür hala güçlüdür” görüşü yaygındır (20 kişi). Bu durum esasında portal kullanıcılarının “kendi dünyalarında ve kendi kültürlerinden insanlarla kaynaşmasını” beraberinde getirmektedir (19 kişi). Herkes kendi online etnotoplumuyla sosyalleşmekte, melez kimliklerin oluşum açısından önemli bir fırsat kaçmaktadır.

Bu portallar, anavatan Türkiye ile olan ilişkilerde kullanıcılar açısından sırasıyla Almanya'daki Türkleri bir çatı altında toplamak (9 kişi), yeni arkadaşlar edinmek (15 kişi), Türkiye gündeminden haberdar olmak (9 kişi), Türkiye'deki aile ve arkadaş çevremle sürekli bir ilişki (20 kişi), gelenekler ve kültürel değerleri yaşatmak (7 kişi) gibi boyutlarda fırsatlar sunmaktadır. Bu yanıtlar, portalların, kullanıcılar açısından güçlendirme işlevi gördüğü olarak yorumlanabilir.

Ancak bu portallarda gerçek fikirlerin sunulmasının zaman istediği de ifade edilmektedir (17 kişi). “Bu araçlarda anonimlikten faydalanarak açıkça beyan ettiğiniz fikirlerinizi gerçek koşullarda dile getirmeniz bugünün sosyal şartlarında çok zor” yaygın bir görüştür (21 kişi). Özellikle kadın katılımcılar kullandıkları rumuzlar ile “gerçek hayatta söylersem çevremden kesin dışlanırım, marjinal derler” dedikleri pek çok fikri, bu platformlarda rahatlıkla dile getirmektedirler. Çünkü online anonimlik, kadınlar açısından daha fazla özgürce fikrini ifade etme fırsatı sunabilmektedir.

Portal kullanıcıları aralarında “birliktelik duygusu” değil, Türk kökenli olmaktan kaynaklı bir ortaklık olduğunu düşünmektedirler (22 kişi). “Ortak menfaatler olduğunda örneğin düşmanın düşmanı dosttur mantığı devreye girdiği zaman” (erkek katılımcı) ya da bir "yabancı" tartışmaya girdiği zamanlar” (erkek katılımcı) bir birliktelik duygusundan söz etmek mümkün hale gelmektedir. Bu durum online var olma hali ile tutarlı görünmektedir. Gerçek hayatta yüz yüze görüşmeyen kullanıcılar ortak payda olarak “Türk kökenli olmalarını” görmektedir.

Hem anavatan Türkiye hem de Almanya açısından sunduğu bilgi ve iletişim olanakları nedeniyle kendi yaşamlarını yönlendirmede bu portallar önemli bir fırsat olarak görülmektedir (19 kişi). İki topluma dair bilgi sahibi olma, yaşam seçeneklerini arttırma anlamında portallardan yararlanma söz konusudur. Bu sayede portalların özbilinçlilik-bireysel farkındalık, kendini güçlendirme ya da özgürleşmede bir yol sunduğu görülmektedir.

“Entegrasyonun siyasete malzeme yapıлып samimi amaç olarak değil araç olarak kullanıldığına inanma” yaygın bir durumdur (21 kişi). Bir katılımcı bunu “*bir azınlığın çoğunluğa uyup tek bir kültürün var olmasını entegrasyon olarak tanımlaması aptalca, korkudan kaynaklanıyor*” (erkek) şeklinde ifade etmektedir. Entegrasyonu Almanlarla sınırlamayan, daha geniş bir bağlamda ele alan ve bunun Türk kimliğine zarar vermeyeceğine inanan bir erkek katılımcının (üniversite öğrencisi) konuyu daha geniş bir çerçevede ele aldığı görülmektedir: “*Cesitli ülkelerden gelen kişilerle ortam kurmak, insanın bakış açisini genişletiyor. Türklüğün gidecek diye birsey yok*”. Her zaman entegrasyon sorunuz var, entegre olamıyorsunuz diye suçlanıyoruz. Aslında asimile edemiyorlar, bu kastediliyor”. Entegrasyondan, asimilasyonun anlaşılması gerektiğini düşünenler çoğunluktadır (20 kişi).

Entegrasyonla ilgili önemli diğer bir yaklaşım kadınlar tarafından dile getirilen, uzlaşmacı, olumlu ve sorun çözücü bir yaklaşım olarak kendini göstermiştir. Bu yaklaşıma ilişkin kadın bir katılımcının söylediği örnek verilebilir: “*Almanların yada başka birisinin*

simdiye kadar benden nefret ettiğini hiç hissetmedim. O herkesin davranışına bağlı, eğer uyum sağlamıyorsan ne bekliyorsun. Memnun değilsen her an Türkiye'ye gidebilirsin” (üniversite öğrencisi) Kadın katılımcıların kimlikle ilgili konularda “nefret” gibi duygulu tepkileri vermedikleri, erkeklerin daha çok bu tür tepkiler verdikleri görülmektedir. Bu, kimlik oluşumu, çoklu kimliğin gelişimi açısından kadınların daha başarılı oldukları ya da en azından erkekler kadar sorun yaşamadıklarının bir göstergesi olabilir.

Rittersberger Tılıç ve Güllüpinar'ın (2009) araştırmasında da arkadaşlık ilişkileri dikkate alındığında elde edilen gözlem ve veriler ışığında kızların erkeklere kıyasla daha fazla "multi-etnik ya da multi-kültürel" ilişkiler kurabildikleri ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada da kadınların kimlik oluşum ve aidiyet geliştirme konusunda farklı kültürlerden gelenlerle iletişime daha açık olduğu görülmüştür.

Katılımla İlgili Bulgular

Bu portalların demokrasi ve yerine getirilme koşulları için (özgür tartışma) sanalda bir altyapı oluşturma imkanı sunduğu bazı kullanıcılar tarafından dile getirilmiştir (14 kişi). Bu yapılırken yine de başkaları tarafından yargılanma kaygısı özgür tartışmayı engellemektedir (17 kişi). “Farklı politik görüştekilerin birbirini ezmeye, kendi fikirlerinin doğruluğunu kabul ettirmeye çalışması baskın bir eğilim” (13 kişi) görüşü yaygın bir görüştür. Kadın bir katılımcı bunu “erkeklerle tartışmak istemiyorum, hemen saldırganlaşıyorlar” (işçi) olarak dile getirmektedir. Farklı politik fikirlere sahip kullanıcılar birbirlerine fikirlerini kabul ettirmeye çalıştıklarında çatışmaktadırlar. İkna yoluyla fikrini kabul ettirme değil, baskı kurma ya da saldırma yoluyla kendi üstünlüğünü ispatlama eğilimi çatışmayı hızlandırmaktadır. “Özellikle erkek kullanıcılar politik görüşlerini tartışırken, karşı tarafı ikna etmekten ziyade, kendi inandıklarının doğruluğundan emin bir şekilde saldırgan bir tutum benimsemektedir” görüşü hem kadın hem de erkek kullanıcılar tarafından dile getirilmektedir (11 erkek, 6 kadın katılımcı). Sanal dünyadan gerçek yaşama gelindiğinde katılım açısından daha pasif bir konumun benimsenmesi söz konusudur.

Entegrasyon problemleri (okulda ya da işlerinde başarısızlık, sosyal dışlanma vb.) daha çok Almanya'daki entegrasyon politikası, eğitim ve iş olanaklarındaki eşitsizlik, yabancılara yönelik önyargı ve tutuculuk ile açıklanmaktadır. “Okulda başarısızlığı Almanya'daki entegrasyon politikasından ayrı düşünmemek gerek” (14 kişi) “Yabancılara yönelik ayrımcılık iş bulmakta sorun yaratıyor” (18 kişi) görüşleri esasında her problemin genel politika, ayrımcılık ve dışlama pratiklerinden ayrı değerlendirilmemesi gerektiğine

işaret etmektedir. Bunun karşıtı olan bir görüş ise kişilerin kendilerine bakmaları ve kendilerini eleştirmenin gerekliliğinin altını çizmektedir: *“Yasadığı ülkedeki sorunların kısmen kisisel yetersizliğinde yatabileceğini gözardı edip, tüm suçu 'Türk olmak' ta odaklayan ve bu kinini bilhassa internet ortamında hoyratca etrafına sacıp savuran, vatandaşlarının başarılarını yadığayan, ve elinde bulunan olanakları kullanmayıp, ve Anavatanlarına dönmeyen”* kişilerden bahsederek, kişilik özellikleri, kendini eleştirme gibi konuların önemini belirterek konunun bireysel farklılıklar boyutuna dikkat çekmektedir. Farklı kuşaklardan göçmenlere ilişkin genel fikirler şöyledir:

“Birinci kuşak hedefini bilinçli olarak takip etmedi, hüsrana uğradı. En zor işlerde çalıştı bunun yanında. Almanların azarlamalarına çok az tepki gösterdi”. Birinci kuşağa ilişkin katılımcıların görüşü daha çok “en mağdur kuşak” oldukları yönündedir (15 kişi).

“İkinci kuşak Almanlar tarafından birinci kuşak gibi işçi statüsünde görülme istendi, gelişimi istenmedi. İkinci kuşak hem Almanlara, hem birinci kuşağa tepki gösterdi”. İkinci kuşağa ilişkin katılımcıların görüşü “arada kalmış kuşak” oldukları yönündedir (17 kişi).

“Üçüncü kuşak içerisinde artık o kadar farklı statüler oluştu ki. Ama yine de etnik kökenleri çoğunluktaki tutucu Almanların gözüne batıyor”. Üçüncü kuşak ise Alman toplumuna en iyi uyum göstermiş kuşak olarak görülmektedir (18 kişi). Ancak dolaşıma sokulan “kötü yabancı algısı” üçüncü kuşağı hala etkilemeye devam ediyor (17 kişi).

Katılımla ilgili politik konulu anketlere yanıt verme önemli bir eğilimdir. Türkiye'nin AB üyeliğini destekliyor musunuz gibi sorular, katılımcıların ilgi gösterdiği politik konulara katılım örneği olarak verilebilir.

Yeni ve çoklu kimlik oluşturma konusunun zorluğu katılımcıların çoğu tarafından dile getirilmiştir (21 kişi). Çoklu kimlik oluşturma olanakları kişinin isteğinin ötesinde Alman toplumunun da bu kimliğin oluşumuna katkısı, politik düzenlemelerin bunu mümkün kılması gibi pek çok faktöre bağlı olarak şekillenmektedir. Bunu bir katılımcı;

“artık geldiğim yere değil, gittiğim yere bakmak istiyordum. Fakat şu anda ben ne kadar önüme baksam da, etrafımdaki insanlar gölgemi seyrediyorlar. Bundan dolayı yeni kimliğim acı dolu ve her an patlamaya hazır bir buhran” şeklinde ifade etmektedir. Bu konuda farklı düşünen bir erkek katılımcı, bu kimlik oluşumunun kişinin elinde olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir: *“Bu konular belli bir yastan sonra bunlar herkesin kendi elinde”* (yüksekokul mezunu).

Esasında değişkenler açısından bir analiz yapılacak olursa cinsiyet, eğitim durumuna göre katılımcıların farklı kimlik geliştirme süreci deneyimlediği söylenebilir. Kadınlar ve eğitimi fazla olanlar kimlik geliştirmede daha az güçlük yaşıyor, yeni kimliğin geliştirilmesi konusunda daha esnek görünmektedirler.

Özellikle katılım ve güçlendirme konularında portal kullanıcılarının verdikleri yanıtlar, bu konulara ilgi duymamaları, ya da derinlikli olarak bu konuları düşünmemeleri ile açıklanabilir. Bu platformlar daha çok sosyalleşme, arkadaşlık-sevgili bulmak, fikir-bilgi alışverişi gibi alanlarda kullanıldığı için özellikle katılım konusunda farklı katılım türlerinin oldukça seyrek kullanıldığı görülmektedir. Örneğin politik bir konuda bu platformları kullanarak örgütlenme, protesto hazırlıkları yürütme gibi çabalara hiç rastlanmamıştır. Daha çok kamuoyu eğilimini belirleme amaçlı sorulara yanıtlar verilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sözü edilen üç internet portalı genç Alman-Türklerin yoğun olarak kullanımı sebebiyle tercih edilmiştir. Portal kullanıcıları gençler ortalama günde 2-5 saat online olmaktadır. İnternet portallarında en çok beğenilen yer eğlence bölümü, boş zaman geçirme, oyunlar, blog, haber bölümü, yeni üyelerle tanışmak olarak belirtilmektedir. İlişki, arkadaş bulmak, can sıkıntısı, karşı cinsten birini tavlama diğer kullanım nedenleri olarak belirtilmiştir. Türkiye tarafındaki araştırmacı da kadın olması nedeniyle, açıkça, araştırmacı kimliğini gizlemeden bu portallara üye olup, sorularını yöneltmiş olduğu halde erkek portal kullanıcıları tarafından yöneltilen sayısız arkadaş olma, buluşma tekliflerine maruz kalmıştır. Bu durum portalların “karşı cinsten biriyle arkadaşlık kurmak” erkeklerin daha çok portalları kullandığı göz önüne alındığında ise “ilişki” olarak belirtilen kullanım amacının yoğunluğunu açıkça göstermiştir.

Temelde heterojen bir görünüme sahip katılımcı profili kimlik gelişimi açısından da heterojenlik göstermektedir. Kadın katılımcıların yeni kimlik geliştirmede erkeklere göre daha esnek oldukları, farklı toplumlardan kişilerle ilişki kurmada daha başarılı oldukları görülmektedir. Yeni kimliğin oluşumunda “*Almancılarla*” ilgili klişeler kadar, Almanların kimlik oluşumuna ilişkin “olumsuz” katkısı ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede kimlik konusunun entegrasyon (kast edilen asimilasyon) tartışmalarından da büyük ölçüde etkilendiği görülmektedir. Literatürde çokça bahsi geçen kimlik oluşumunun çok katmanlı olması, farklı tarafların bu süreçte katkısı olduğu tespiti bu araştırmada da doğrulanmıştır.

Kimlik oluşumunda ve sürdürülmesinde etkili olan “kamusal alan” a ait faktörler (politika, milliyetçilik, kadın-erkek eşitliği, siyasal katılım) tartışılırken, Almanya’daki Türk algısı kadar Türk kimliğinin de eleştiriye de tabi tutulduğu görülmektedir. Kamusal alana ait faktörler irdelendiğinde Almanya’da yaşayan genç Alman-Türklerin daha çok Türkiye üzerinden milliyetçilik ve siyasal katılım konusunu tartıştıkları görülmektedir. Hangi partiyi beğeniyorsunuz sorusuna katılımcıların Almanya’daki partiler içinden birini göstermek yerine Türkiye’deki partileri sıralaması buna verilebilecek güzel bir örnek olarak görünmektedir.

Kimlik oluşumu ve gelişimi sürecinde etkili olan ve kişilerin yaşam deneyimlerini etkileyen “özel alan” a faktörler irdelendiğinde, (aşk, flört, evlilik, namus kavramları) forumların katılımcılar açısından arkadaş-sevgili bulmak ve flört platformu olarak daha fazla kullanıldığını göstermektedir. Aşk, evlilik ve namus gibi kavramlar etrafında dönen tartışmalarda ise kadın portal kullanıcılarının erkeklere göre daha liberal tutum aldıkları görülmektedir. Örneğin başka milletten biriyle evlenme konusuna kadınların daha toleranslı yaklaştıkları görülmüştür.

Katılımla ilgili olarak da sanalda özgür tartışma ortamı sunması nedeniyle bu platformlar değerlidir, gerçek hayatta ise sadece sınırlı bir politik katılım benimsedikleri görülmektedir. Bu portalların Genç Alman-Türkler için yeni bir politik katılım ya da politik bütünleşme işlevi açısından düşük düzeyde işlev gördüğü görülmektedir. Daha çok ortak paydasını “Türkiye kökenli olmak” şeklinde tarif edebileceğimiz bir grubun birbiriyle fikir ve bilgi alışverişinde bulunduğu, farklı politik katılım türlerinin bu platformlarda denenmediği görülmektedir. Sadece politik eğilim belirleme amaçlı kısa anket sorularına seçenekler içinde evet, hayır gibi cevaplar verilmesi söz konusudur. Örneğin platformlarda kendilerini ilgilendiren bir konuda örütelenerek bir protesto organize etmek gibi bir eğilim görülmemektedir. Daha çok politik düzenlemeleri eleştirme düzeyinde bir katılım söz konusudur.

Hem anavatan Türkiye hem de Almanya açısından sosyal ortam ve haklardan haberdar olma, yeni arkadaşlar edinme, gündemden haberdar olmak konusunda bilgi sunduğu için kullanıcıların güçlendirilmesi açısından olanak sunmaktadır.

Öncelikle bu internet portallarının amacına (boş zaman değerlendirme, arkadaşlık, flört vb.) göre kullanıldığı görülmektedir ve bu durum verilen yanıtlar açısından dikkat çekmektedir. Ancak politika konusundaki tartışmaların yüzeyselliği, pasif bir katılım yolunun tercih edilmesi, genç Alman-Türklerin politikayla daha fazla ilgilenmesi, katılımı sanaldan

gerçek hayata taşınması noktasında çok önemli bir eksiklik. Bu bakımdan gençlerin politik katılımının önemli ve öncelikli görülmesi ve buna uygun düzenlemelerin ve eylem planlarının hayata geçirilmesi gereklidir. Bu durum öncelikle yaşadıkları ülke olarak Almanya ve ardından çokça referans verdikleri Türkiye açısından önemli bir gündem maddesi olmak durumundadır.

Sonuç olarak portallardaki mevcut tartışmaların kimlik oluşumu ve sürdürülmesine katkısı olduğu, bu portalları kullananlar açısından güçlendirme açısından daha fazla, katılım açısından ise daha az olmak üzere önemli bir olanak sunduğu görülmüştür. Portalların kullanıcıları deneyim ve fikir paylaşımı yoluyla aidiyet duygularını pekiştirmekte, birbirlerini belli konularda destekleyerek güçlendirmekte ve daha çok Türkiye eksenli olmak üzere ancak Almanya'daki politik ve sosyal yaşam konusuna da ilgi duyarak bu platformları kullanmaktadırlar.

Kendini Türk olarak tanımlama, kendini diğerlerinden farklı ve yabancı görme, kendini hem Almanya hem de Türkiye'de öteki olarak görme, hem Almanya hem de Türkiye'de kendileri için olumsuz ve klişe adlandırmaların dolaşımında olması, tek ortak noktalarının bu portalları kullanmak olduğu, çoklu kimliği oluşturmanın zorluğu, kadınların farklı kimlik ve kültürlerle daha kolay kaynaşmaları, Türkiye'de yaşamı daha güzel olarak görme yanıtları kimlik oluşumu ve sürdürülmesi açısından önemli sonuçlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Portal kullanıcılarının analizlerinde anavatan ve kimliğin oluşumu çerçevesinde Türkiye'nin çok önemli bir yeri olduğunun ortaya çıkması Türkiye'nin Almanya'daki genç Alman-Türkler'i dikkate alması gerektiğini ortaya koymaktadır. Türkiye'de yaşamının Almanya'da yaşamaya göre daha fazla rağbet görmesi de anavatanla ilişkilerini sürdürme noktasında gençlerin motivasyonlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Türkiye bu açıdan, Federal Almanya'daki gençlerin durumu, sorunları, katılımları açısından daha fazla hassasiyet göstermelidir. Genç grup göz önünde tutularak, somut politika ve farklı alanlardaki varlıklarını arttırmaya yönelik öncelikler belirlenerek konuya ilişkin özel bir odak ve gündem yaratmak gereklidir.

Güçlendirme konusunda iki toplumun daha çok birlikteliğinin pekişmesi, çoklu kimliğin gelişimi açısından da çok önemlidir. Çoklu kimlik geliştirmek zor, sancılı, bol katmanlı bir süreç olduğundan uzun bir süreç almaktadır. Çoklu kimliğin geliştirilmesi konusunda katılımcıların daha çok olumsuz görüş bildirmeleri bu sürecin zorluğuna ve

katılımcıların istek ve iradesi dışında pek çok değişkene bağlı olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan arzu edilen çoklu kimliğin oluşumu noktasında gençlerin hayatındaki eğitim, istihdam, sosyal alan vb. her bakımdan bu kimliğin sağlıklı referanslarla gelişimi için özellikle Almanya'nın ciddi bir kimlik politikasının olması gereklidir. Bu politika dayatmacı olmak yerine, farklı, çoğul ve tireli kimlikleri dikkate alan, önceleyen, destekleyen bir düzenleme içermelidir.

Genç Alman-Türklerin kendileri göç deneyimi yaşamadığı halde, hala entegrasyon sorununu açıklamak zorunda olmaları, kendilerini her iki toplumda da yabancı görmeleri iki toplum açısından da göç ve entegrasyon problemlerinin varlığını göstermektedir. Burada Türkiye ve Almanya açısından da entegrasyonu kolaylaştıracak, elli yıldır tartışılan sorunları çözmek bakımından samimi, kalıcı çabalara ihtiyaç olduğu ortadadır.

KAYNAKÇA

- ABADAN-UNAT, N. (2006) *Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, 2. Baskı, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- BLUMER, H. (1973) Der methodologische Standort des Symbolischen Interaktionismus. In: Arbeitsgruppe Bielefelder Soziologen: 80-146.
- BOOS-NÜNNING, U. (2007) "Almanya'daki Türk Kökenli Genç Göçmenlerin Topluma Entegrasyonu: Kültürlerarası Eğitim" *Kökler ve Yollar Türkiye'de Göç Süreçleri* içinde. A. Kaya ve B. Şahin (Der.), İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları: 205-220.
- BUZ, S. (2007) Almanya "Kalifiye Göçmen" İstiyor.
<http://www.bianet.org/bianet/bianet/99720-almanya-kalifiye-gocmen-istiyor>
- ÇAĞLAR, A. (2001) Stigmatisierende Metaphern und die Transnationalisierung sozialer Räume in Berlin. In: Gesemann: 333-46.
- COENEN, C. (2005) Weblogs als Mittel der Kommunikation zwischen Politik und Bürgern Neue Chancen für E-demokratie. In: http://www.soz.uni-frankfurt.de/K.G./B5_2005_Coenen.pdf, 03.12.2009
- DÖRİNG, N. (2001) Sozialpsychologische Chat-Forschung: Methoden, Theorien, Befunde. In: Beißwenger: 141-185.
- HUGGER, K.-U. (2004) Globalisierte Medienszenen von Jugendlichen. In: Abel/ Möller/ Palentien: 199-215.
- HUGGER, K.-U. (2006) Kommunikative Zwischenwelten. Über deutsch-türkische Jugendliche im Internet, Identität und transnationale soziale Räume. In: Tillmann/Vollbrecht: 183-199.
- HUGGER, K.-U. (2009) Junge Migranten online. Suche nach sozialer Anerkennung und Vergewisserung von Zugehörigkeit. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- HUNGER, K. -U. ve KISSAU, (2009) K. Politische Sphären von Migranten im Internet. Neue Chancen im „Long Tail“ der Politik. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.

LAMNEK, S. (1995) *Qualitative Sozialforschung. Band 2. Methoden und Techniken. 3., korrigierte Auflage.* Weinheim.

LEEDY, P., ORMROD, J.E. (2001) *Practical Research- Planning and Design*, New Jersey: Prentice Hall

NEDERVEEN, P., J. (1998) Der Melange-Effekt. Globalisierung im Plural. In: Beck: 87-124.
PRIES, L. (1998) Transnationale Soziale Räume. Theoretisch empirische Skizze am Beispiel der Arbeitswanderungen Mexiko - USA. In: Beck: 55-86.

RITTERSBERGER T. H. ve F. GÜLLÜPINAR. (2009) “Almanya’daki Üçüncü Kuşak Gençliğin Kimlik Halleri, Dayanışma ve Çatışmanın Rolü”, Ankara: TÜBİTAK Hızlı Destek Programı Araştırma Raporu.

WESTERMEYER, T. (2006) Grenzen computergestützter Kommunikation: drei Beispiele. In: <http://www.westermeyer.de/till/uni/05partizipation.htm> (Zugriff: 23.02.2006).

YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H. (2006) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 6.Baskı, Ankara: Seçkin.

<http://www.bizimalem.com>

<http://www.turkdunya.de>

<http://www.vaybee.de>

<http://www.forumacil.com/cumhuriyet-forumu/38886-almanya-turkleri.html> 12.10.2008

http://tr.wikipedia.org/wiki/Almanya_Turkleri. 20.11. 2008